

ว่าวพื้นบ้านภาคใต้

“ว่าว” ของเล่นพื้นบ้านที่นิยมกันทั่วโลก ตั้งแต่เด็ก ๆ ไปจนถึงคนเฒ่าคนแก่ ว่าวเป็นวัฒนธรรมการเล่นที่เกิดจากภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีมานับเป็นเวลาหลายร้อยปี ด้วยวิธีการนำวัสดุในท้องถิ่นที่หาได้ง่ายมาประดิษฐ์เป็นของเล่นให้แก่ลูกหลานในเวลาว่างจากการทำงาน ชาวใต้นิยมเล่นว่าวเพื่อความสนุกสนานและผ่อนคลายจากการทำงานหลังฤดูเก็บเกี่ยว ซึ่งอยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายนของทุกปี ช่วงเวลานี้เหมาะกับการเล่นว่าวมากที่สุดเพราะเป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้หรือลมตะเภา เรียกอีกอย่างว่า ลมว่าว พัดมาจากอ่าวไทย กระแสลมที่พัดแน่นอนจะทำให้การเล่นว่าวได้ทั้งความสนุกเพลิดเพลินและความร่าเริง

นอกจากนี้ “นักเล่นว่าว” ชาวใต้นิยมเล่นว่าวแบบมีแอก (ธนูว่าว) ประกอบว่าว เพื่อประชันเสียงด้วยว่าวว่าวตัวไหนมีเสียงแอกดังและไพเราะมากกว่ากัน ผู้เล่นว่าวมักชักว่าวขึ้นในตอนบ่ายแล้วเก็บว่าวลงในรุ่งเช้าของอีกวันหนึ่งซึ่งถือว่าว่าวตัวใดชักขึ้นไว้มากขึ้นได้นับว่าว่าวตัวนั้นเป็นว่าวที่ดี คนรุ่นก่อนจะนิยมเล่นว่าวขนาดใหญ่ที่มีความยาวของปีกประมาณ ๓ - ๔ เมตร ต้องใช้คนส่งว่าวถึง ๒ - ๓ คน และใช้คนชักประมาณ ๓ - ๔ คน เมื่อว่าวขึ้นสูงได้ตามต้องการแล้วก็มัดไว้กับต้นไม้ใหญ่

ว่าวที่นิยมเล่นกันในท้องถิ่นภาคใต้มีหลายชนิด เช่น ว่าววงเดือน ว่าวควาย ว่าวนก ว่าวปักเป้า ว่าวอีลุ้ม ว่าวปลา ว่าวหลา (ว่าวจุฬา) ว่าวบอก (กระบอก) เป็นต้น ส่วนว่าวอื่นก็พอมิให้เห็นอยู่บ้าง เช่น ว่าวระเซ้ ว่าวคน และว่าววง แต่ถ้าเป็นว่าวที่นิยมเล่นมากที่สุด คือ ว่าววงเดือนหรือว่าวบุแลแบบมีแอก

ว่าวพื้นบ้านภาคใต้ชนิดต่าง ๆ มีลักษณะดังนี้

ว่าววงเดือน ว่าวชนิดนี้บ้างเรียกว่าว่าวเดือนหรือว่าวควาย บางพื้นที่เรียก ว่าวบุแล (ภาษามาลายู) ทั้งนี้ เพราะมีรูปดวงจันทร์เป็นส่วนประกอบบริเวณลำตัว และหางเหมือนเขาควาย

ว่าวควาย ว่าวชนิดนี้เกิดจากการผสมผสานระหว่างว่าวหลา (ว่าวจุฬา) กับว่าววงเดือน แต่ได้เปลี่ยนส่วนที่เป็นรูปดวงจันทร์ให้เป็นรูปหัวควายแทน โครงรูปร่างเหมือนหัวควายมีเขายาวโค้งรับกับปีกบน ส่วนหัวติดแอกไว้เพื่อให้เสียงดังเหมือนเสียงควายร้องขณะเมื่อว่าวถูกชักขึ้นสู่ท้องฟ้า

ว่าวนกหรือว่าวเหยี่ยว ว่าวชนิดนี้นิยมเล่นกันมากในจังหวัดพัทลุง ลักษณะคล้ายนกนางพีก่อนอยู่บนฟ้า โครงของว่าวนกในช่วงปีกตอนบนมีลักษณะรูปร่างคล้ายว่าวควาย ต่างกันตรงตอนล่างที่มีการออกแบบให้เป็นรูปหางนกแบบต่าง ๆ ส่วนหัวทำเป็นรูปหัวนก และมักติดแอกเพื่อให้เกิดเสียงดัง ความสวยงามของว่าวนกอยู่ที่การออกแบบลวดลายและสีสันของตัวนกให้มีลักษณะเสมือนจริงมาก เมื่อว่าวขึ้นสู่ท้องฟ้า จึงมีลีลาคล้ายการโฉบบินของนกในธรรมชาติ

ว่าวปักเป้าหรือว่าวปลาเป้า มีลักษณะเกือบเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ว่าวชนิดนี้มีลักษณะคล้ายกับว่าวอีลุ้มแต่ว่าวปักเป้ามี่หาง โดยใช้ไม้ไผ่ ๒ ชิ้น ผูกกันเป็นโครงว่าว โดยปกติแล้วจะต่อหางเป็นแถบยาว ซึ่งอาจทำด้วยกระดาษ ผ้าบาง ๆ หรือเชือกก็ได้ ขณะลอยอยู่ในอากาศจะส่ายไปส่ายมา โฉบเฉี่ยวในท่าต่าง ๆ ได้อย่างฉับไวคล่องตัว เด็ก ๆ ชอบเล่นโดยทั่วไป เพราะเล่นง่าย ถึงแม้มีกระแสลมอ่อนก็สามารถชักได้

ว่าวอีลุ้ม ว่าวอีลุ้มมีรูปแบบคล้ายว่าวปักเป้า โดยมีรูปทรงเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน มีไม้ไผ่เป็นโครงสองอันคืออกและปีกอกจะสั้นกว่าปีกเล็กน้อย กระดาษที่ใช้ปิดทาบลงบนโครงนี้คือกระดาษว่าว ซึ่งจะบาง

เป็นพิเศษ ส่วนปลายของปีกทั้งสองข้างจะติดพู่กระดาษเพื่อช่วยในการทรงตัวในขณะที่ว่าวลอยอยู่ในอากาศ มี
หางสำหรับถ่วงน้ำหนักป้องกันไม่ให้ว่าวสายไปมา

ว่าวหลาหรือว่าวจุฬา ว่าวจุฬาจะมีขนาดโตกว่าว่าวปักเป้ามาก บางตัวยาวถึง ๒ เมตร มีลักษณะ
คล้ายดาวห้าแฉก หรือมะเฟืองผ่าฝาน ไม่มีหาง ผูกคอซุงที่อกจึงทำให้สายไปมาได้ มีอาวุธคือ “จำปา” เป็นไม้
เหลาโค้งประกบติดสายป่านต่อจากซุงลงมา สำหรับเกี่ยวว่าวปักเป้า ว่าวจุฬาถือเป็นว่าวเอกลักษณ์ประจำชาติ
ไทย สามารถบังคับให้เคลื่อนไหวในท่าต่าง ๆ อย่างคล่องแคล่วและสง่างาม

ว่าวบอก (ว่าวกระบอก) หรือว่าวรางหมู เป็นรูปแบบว่าวของเด็ก ๆ ที่ทำได้ง่ายโดยใช้กระดาษ
สีเหลื่อมผืนผ้าพับเข้าหากันให้เป็นรูปทรงกล่องที่เปิดด้านที่ ๔ ไว้ พับว่าวให้มีสัดส่วนเป็น ๔ ส่วน คือ ส่วนหลัง
กว้าง ๒ ส่วน และส่วนข้าง ด้านละ ๑ ส่วน ใช้เชือกผูกส่วนข้างทั้ง ๒ ข้างไว้ เป็นสายพานทรง บริเวณส่วนบน
ว่าวชนิดนี้ทำได้ง่ายเพราะไม่ต้องมีโครงว่าว เหมาะอย่างยิ่งกับเด็กเล็ก ๆ

ว่าววง เป็นว่าวขนาดเล็กที่ทำให้มีลักษณะคล้ายงู โครงว่าวทำง่าย ๆ เป็นส่วนหัวและส่วนหาง ส่วนหัว
มีรูปทรงคล้ายสี่เหลี่ยมคางหมู แต่ส่วนบนโค้งมนคล้ายหัวงูกำลังแผ่แม่เบี้ย หางทำจากกระดาษย่นยาวเรียวยาว
คล้ายงู นอกจากรูปทรงที่ดูแปลกตาแล้วสีสันที่ฉูดฉาดทำให้ว่าวชนิดนี้สวยงาม โดดเด่น

ว่าวที่ชาวใต้นิยมนำมาแข่งขันกัน คือ ว่าววงเดือน (แบบไม่มีแอก) ใช้แข่งเพื่อดูว่าว่าวตัวไหนขึ้นสูงกว่า
กัน โดยการปล่อยว่าวด้วยเชือกที่มีความยาวเท่ากัน แล้วเอาไปผูกกับไม้ฉากที่ปักกับพื้นดิน จากนั้นจึงดูว่า
เชือกของว่าวตัวไหนทำองศากับไม้ฉากได้มากกว่ากันก็จะเป็นฝ่ายชนะ การเล่นว่าวในภาคใต้ยังเป็นที่ยอดนิยม
อย่างกว้างขวาง สืบไปได้จากการจัดประเพณีการแข่งขันว่าวในเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมีนาคม ซึ่งอยู่ในเกือบ
จังหวัดของภาคใต้ อย่างไรก็ตาม การเล่นว่าวพื้นเมืองภาคใต้อย่างคงเป็นการละเล่นที่ให้ความสนุกสนานและผ่อนคลาย
คลายจากการทำงานหลังฤดูเก็บเกี่ยวอยู่ดั้งเดิม

เอกสารอ้างอิง

ปรเมศวร์ กาแก้ว “ว่าวพื้นบ้านภาคใต้” ในวารสารอาศรมทักษิณ ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑๒ เดือนมีนาคม - เมษายน
๒๕๕๐. หน้า ๑๒ - ๑๓

นเรศ ศรีรัตน์ “ว่าว” ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๒๙ เล่ม ๘. มูลนิธิโตโยต้า จัดพิมพ์. หน้า
๓๓๔๓ - ๓๓๔๘

www.saranukromthai.or.th